

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری
سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)
سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران

بیانیه تهران و گزارش کنگره بین المللی اخلاق زیستی - ۱۳۸۴

ششم تا هشتم فروردین ماه ۱۳۸۴
تهران - ایران

تهیه مطالب و ترجمه متون: دکتر خسرو عباس قویمی - دکتر پروین شریعتی و مریم وطنی
تحت نظارت: دکتر محمد حسین صنعتی

کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی (۱۳۸۴: تهران).

International Congress of Bioethics ۲۰۰۵: Tehran

بیانیه تهران و گزارش کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی - ۱۳۸۴ (ششم تا هشتم فروردین ماه ۱۳۸۴) / (گردآوری و ترجمه) مریم وطنی، پروین شریعتی؛ (برگزار کننده) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری؛ سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو). تهران: کاراپیام، ۱۳۸۵.

ISBN : ۹۶۴-۸۹۵۴-۱۷-۸

۱۰۲، ۹۱ ص: مصور، جدول، عکس.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

The Tehran statement and the final report
of the international congress of bioethics ۲۰۰۵ (Tehran, Iran ۲۶-۲۸ th
March, ۲۰۰۵).

ص.ع. به انگلیسی:

انگلیسی - فارسی.

۱- اخلاق زیست شناسی - - کنگره ها. الف، وطنی، مریم، گردآورنده و مترجم. ب. شریعتی، پروین، گردآورنده و مترجم. ج. پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری. د. یونسکو Unesco. ه. عنوان.

۱۷۴/۹۵۷

QH ۳۳۲ / ی ۹

م ۸۴-۴۷۱۴۹

الف ۱۳۸۴

کتابخانه ملی ایران

انتشارات کاراپیام

۸۸۸۹۴۲۰۵-۶

نام کتاب: بیانیه تهران و گزارش کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی - ۸۴

تهیه مطالب و ترجمه متون: مریم وطنی - دکتر پروین شریعتی

مدیر پروژه: دکتر خسرو عباس قویمی

نام سازمان: پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

تایپ و صفحه آرایی: فرحناز علیزنجانی - مهناز علیزنجانی - محمد حسین سید کاشی

ناشر: انتشارات کاراپیام

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: کاراپیام

شابک: ۹۶۴-۸۹۵۴-۱۷-۸

ISBN : ۹۶۴-۸۹۵۴-۱۷-۸

حق چاپ و نشر مجدد برای پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری محفوظ است.

عقاید و نظرات بیان شده در این کتاب مربوط به مولفان است و لزوماً بیانگر نظرات یونسکو نمی باشد.

طرح های به کار رفته و شیوه ارائه مطالب در این کتاب مبین هیچگونه نظری از طرف یونسکو در مورد جایگاه قانونی هیچ کشور، ناحیه و شهری یا هیچ یک از مقامات، یا مرز های آن نمی باشد.

پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری بدین وسیله تشکر خود را از خانم ها سهیلا قندیلی و منصوره صنیعی و آقایان مهندس سید محمد حسین سید کاشی و مهندس سید بدر الدین احمدی برای کمک هایشان در مراحل اولیه تهیه گزارش ابراز می دارد.

چاپ این کتاب با حمایت مالی یونسکو میسر گردیده است.

پیشگفتار

اخلاق زیستی یکی از جدیدترین و مهمترین حوزه‌های چندوجهی علوم است که لزوم پرداختن به آن به موازات پیشرفت در علوم و فناوری افزایش می‌یابد. این حوزه از علم به تعامل علم و فناوری با اخلاق دامن زده و مرزهای جدید علم را برای آگاه‌سازی و حمایت از انسانها در می‌نورد. در این راستا، تفکر و تلاش دانشمندان آگاه و دلسوز، هموارکننده این مسیر است.

کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی، به همت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، معاونت تحقیقات و فناوری؛ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی؛ دانشگاه علوم پزشکی تهران با هدف تبادل تجربیات علمی، تحقیقاتی و ارائه پیشنهادهای راهبردی صاحب‌نظران و پژوهشگران عرصه‌های مختلف اخلاق زیستی، در تاریخ ۶ تا ۸ فروردین ماه ۱۳۸۴ در محل هتل آزادی تهران برگزار شد.

پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری افتخار دارد با تلاش خستگی‌ناپذیر همکاران علمی و اجرایی کنگره، بررسی و داوری بیش از ۱۰۸ مقاله واصل شده از سراسر جهان را متذکر شود. لازم به ذکر است از این تعداد حدود ۹۰ مقاله علمی ارزشمند که توسط همکاران محترم کمیته‌های علمی و اجرایی، طبقه‌بندی و پذیرش شده، در کتاب مجموعه مقالات و لوح فشرده (CD) کنگره به چاپ رسیده است. از این تعداد ۳۶ عنوان انتخاب و در روزهای برگزاری کنگره به صورت سخنرانی ارائه شد.

به هر حال مایه بسی مباهات است که جامعه علمی کشور توانست میزبان دانشمندان فرهیخته و جهانی باشد و توان بالقوه نیروهای داخلی را به عرصه عمل بکشانند و این ادعا، هنگامی که با تأیید میهمانان خارجی کنگره همراه گردید افتخار مضاعف را نصیب برگزارکنندگان کنگره نمود.

در خاتمه از تمامی عزیزانی که ما را در به ثمر رساندن این کنگره یاری دادند، به ویژه اعضای محترم کمیته علمی، کمیته اجرایی و برنامه‌ریزی، کمیته نگارش و امور پشتیبانی قدردانی نموده و از خطاپوشی تمامی بزرگواران برای همه کاستیها، کمال تشکر و امتنان را دارم.

دکتر محمدحسین صنعتی

دبیر کنگره

فهرست مطالب

۲	پیشگفتار
۳	فهرست مطالب
۵	۱- تدوین بیانیه تهران
۵	۱-۱- اساس بیانیه تهران
۵	۱-۲- فرآیند نگارش بیانیه
۶	۱-۳- پیامدهای بیانیه تهران
۶	۱-۴- بیانیه تهران
۹	۲- برنامه افتتاحیه
۱۱	۲-۱- پیام دبیر کنگره
۱۴	۲-۲- پیام انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری
۱۶	۲-۳- سخنرانی خانم پروفسور مارگارت سامرویل
۲۰	۲-۴- سخنرانی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری آقای دکتر جعفر توفیقی
۲۳	۲-۵- سخنرانی دبیر کل یونسکو آقای کونیچیرو ماتسورا
۲۸	۲-۶- سخنرانی ریاست محترم جمهوری، آقای سید محمد خاتمی
۳۱	۳- نتایج علمی کنگره
۳۱	۳-۱- سخنرانی‌ها
۳۱	۳-۱-۱- بیانیه جهانی اخلاق زیستی
۳۸	۳-۱-۲- فناوری جدید ژنتیک و اخلاق (شامل کلون سازی)
۴۸	۳-۱-۳- اخلاق، تحقیقات سلول‌های بنیادی و پیوند یافت
۵۶	۳-۱-۴- اخلاق، زیست‌شناسی مولکولی و حقوق مالکیت معنوی
۶۴	۳-۱-۵- آموزش اخلاق
۶۸	۳-۲- پوسترها
۶۹	۳-۲-۱- برنامه ارائه پوسترها
۷۰	۴- هیئت اجرایی کنگره
۷۰	۴-۱- مجریان کنگره
۷۱	۴-۲- اعضاء کمیته علمی
۷۲	۴-۳- امور پشتیبانی کنگره

- ۷۴ ۴-۴- تشکیلات اجرایی
- ۷۵ ۴-۵- برگزارکنندگان کنگره
- ۷۵ ۴-۶- حامیان کنگره
- ۷۶ ۵- برنامه اختتامیه
- ۷۸ ۵-۱- سخنرانی رئیس بخش اخلاق علم و فناوری یونسکو آقای پروفیسور هنک تن هو
- ۸۰ ۵-۲- سخنرانی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری آقای دکتر جعفر توفیقی
- ۸۲ ۶- بازتاب ملی و اجتماعی کنگره
- ۸۳ ۷- بازدیدهای علمی، فرهنگی در رستوران ایران
- ۸۳ ۷-۱- میهمانی شام در رستوران ایرانی
- ۸۳ ۷-۲- بازدید از پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری
- ۸۳ ۷-۳- بازدید از انستیتو پاستور ایران
- ۸۴ ۷-۴- تور تهران
- ۸۴ ۷-۵- تور اصفهان
- ۸۵ ۸- امور اجرایی کنگره
- ۸۵ ۸-۱- سایت کنگره
- ۸۷ ۸-۲- فراخوان ها
- ۸۸ ۸-۳- جدول گروه‌های کاری شامل نام مراکز و گروه‌های تخصصی
- ۸۹ ۸-۴- اعضای سرگروه های کاری کنگره
- ۹۰ ۸-۵- اعضای سرگروه های کاری کنگره (خارجی)
- ۹۱ ۸-۶- روند داوری مقالات
- ۹۲ ۸-۷- فهرست مقالات فارسی
- ۹۲ ۸-۷-۱- ارائه شفاهی
- ۹۲ ۸-۷-۲- ارائه پوستر
- ۹۴ ۸-۸- فهرست مقالات انگلیسی
- ۹۴ ۸-۸-۱- ارائه شفاهی
- ۹۶ ۸-۸-۲- ارائه پوستر
- ۹۹ ۸-۹- سخنرانان برجسته خارجی
- ۹۹ ۸-۱۰- سخنرانان برجسته داخلی

۱- تدوین بیانیه تهران

۱-۱- اساس بیانیه تهران

محتوای بیانیه تهران کاملاً بر مبنای نتایج و پیشنهادات موجود در زمینه اخلاق زیستی، کاربردهای کنونی و آتی، و فراگیری جهانی آن، و تصویب پیش نویس اولیه بیانیه هنجارهای جهانی اخلاق زیستی (بیانیه جهانی اخلاق زیستی و حقوق بشر) توسط یونسکو در آینده نزدیک، می باشد. نتایج ارائه شده در این بیانیه توسط دانشمندان و متخصصین جامعه بین‌المللی و داخل ایران که در کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی در تهران، ایران از ۸-۶ فروردین ۱۳۸۴ شرکت نمودند، عنوان شده است.

۱-۲- فرآیند نگارش بیانیه

بیانیه تهران، حاصل نهایی سه روز تبادل نظر، مباحثه و چاره‌اندیشی از طریق سخنرانی‌ها و ارائه پوسترهایی در زمینه اخلاق زیستی، توسط دانشمندان و متخصصین می باشد.

پنج موضوع زیر مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت:

بیانیه جهانی اخلاق زیستی؛ اخلاق، زیست‌شناسی مولکولی و حقوق مالکیت معنوی؛ اخلاق، تحقیقات سلولهای بنیادی و پیوند بافت؛ فناوری جدید ژنتیک و اخلاق (شامل شبیه‌سازی)، آموزش اخلاق.

افراد مسئول تهیه بیانیه تهران به شرح زیر می باشند:

پیش‌نویس اصلی و چارچوب بیانیه تهران توسط دکتر پروین شریعتی، استادیار مرکز ملی تحقیقات مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی، تهران، ایران، نوشته و آماده گردید. طی مشورت‌های متعددی با پروفسور هنک تن هو، رئیس بخش اخلاق علم و فناوری یونسکو، اوربو ایکه به، متخصص برنامه ریزی بخش اخلاق علم و فناوری یونسکو، پروفسور میشل ژان، رئیس کمیته بین‌المللی اخلاق زیستی (IBC)، پروفسور داریوش فرهود و دکتر خجسته عارف‌نیا، اعضای کمیته علمی کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی، نسخه نهایی بیانیه تهران برای تصویب به شرکت کنندگان ارائه شد.

آماده‌سازی بیانیه تهران به ترتیب ذیل انجام گرفت:

ابتدا اشخاص برجسته دولتی و شرکت کنندگان معرفی شدند و پیش‌نویس اولیه بیانیه هنجارهای جهانی اخلاق زیستی یونسکو یادآوری شد، سپس پیشنهادات شرکت کنندگان به عنوان نقطه نظرات مشترک و نتیجه‌گیری در بیانیه تهران آورده شد. این پیشنهادات نتایج نهایی مطالعه نکات مهم و نتایج کل ۹۰ مقاله بسیار سطح بالای ارائه شده در کنگره بودند.

این موارد پس از درخواست پیشنهادات و نقطه نظرات بیشتر از شرکت کنندگان، در رابطه با پنج موضوع اصلی اخلاق زیستی مطرح در کنگره، مورد بررسی بیشتر قرار گرفت. این درخواست‌ها برای پیشنهادات از طریق پست الکترونیکی

و یک فرم نظرسنجی که در کنگره توزیع شد، به شرکت کنندگان ارائه گردید. بیانیه در روز آخر کنگره پس از مشورت با اعضای یونسکو و کمیته علمی کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی که در بالا ذکر شد، نهایی گردید.

نسخه نهایی پیش نویس بیانیه تهران به تمام شرکت کنندگان در جلسه اختتامیه کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی در تاریخ ۸ فروردین ۱۳۸۴ ارائه شد. با گفت‌وگو و تبادل نظر بیشتر در مورد محتوای بیانیه، اصلاحات جزئی بر روی آن صورت گرفت.

پس از آن بیانیه با توافق نظر همه شرکت کنندگان در مراسم اختتامیه کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی، به تصویب رسید.

۱-۳- پیامدهای بیانیه تهران

بیانیه تهران ماهیت بین رشته ای اخلاق زیستی را که باید با رویکردی چند رشته ای و چند فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد، به رسمیت شناخته، بر اهمیت حفاظت از حقوق بشر و حیثیت انسانی و لحاظ نمودن تفاوت‌های ادیان مختلف دنیا، ارزشهای اخلاقی و فرهنگها به هنگام بررسی موضوعات اخلاق زیستی مرتبط با علوم پزشکی و طبیعی، تأکید می‌کند. همچنین اهمیت ارتباط بین اخلاق زیستی و موضوعات محیطی را در رابطه با زیست کره و مسئولیت انسانها نسبت به هم و دیگر اشکال حیات، بیان می‌کند.

بیانیه تهران، اهمیت آموزش مستمر در زمینه اخلاق زیستی را به رسمیت شناخته و بر روشهای گوناگون (عمومی و ویژه) کشورهای عضو برای به کار گیری بیانیه هنجارهای جهانی اخلاق زیستی (بیانیه جهانی اخلاق زیستی و حقوق بشر)، پس از تصویب آن توسط سی و سومین کنفرانس عمومی یونسکو، تأکید می‌کند.

همچنین امید آن می‌رود که بیانیه تهران بتواند تصویب آتی پیش نویس اولیه بیانیه هنجارهای جهانی اخلاق زیستی توسط یونسکو را تسهیل نماید. این بیانیه همچنین یونسکو را به ادامه فعالیت‌هایش در زمینه اخلاق زیستی در جامعه بین‌المللی تشویق و توصیه می‌نماید.

۱-۴- بیانیه تهران

در پایان کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی که از تاریخ ۲۶ تا ۲۸ مارس ۲۰۰۵ در تهران، ایران برگزار شد، بر اساس گفت‌وگوهای آزاد، تبادل نظر و مذاکرات فشرده ای که در طی سه روز در زمینه اخلاق زیستی و با حضور جناب آقای دکتر محمد خاتمی رئیس‌جمهور محترم جمهوری اسلامی ایران، آقای کونچیرو ماتسورا مدیر کل یونسکو، دکتر جعفر توفیقی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و رئیس کنگره انجام شد، ما شرکت کنندگان در کنگره، با آگاهی از

پیش نویس اولیهٔ بیانیهٔ یونسکو در زمینهٔ هنجارهای جهانی اخلاق زیستی، به نقطه نظرات مشترک زیر رسیدیم، که در آن فهرست جامعی منظور نشده است:

- (۱) اخلاق زیستی، که از ماهیتی بین رشته ای برخوردار است، باید با رویکردی چند رشته ای و چند فرهنگی مورد بررسی قرار گیرد.
- (۲) مباحثات در زمینهٔ اخلاق زیستی باید با در نظر گرفتن تناوتهای موجود در دینها، ارزشهای اخلاقی و فرهنگهای مختلف در برخورد با سوال های اساسی علوم طبیعی و پزشکی، تشویق و تقویت شود.
- (۳) اخلاق زیستی در خصوص محافظت از حیثیت انسان و حقوق بشر، پلی بین علم و انسانیت ایجاد می کند. باید بر حیثیت انسانی و حقوق بشر تأکید ویژه ای مبذول گردد.
- (۴) یونسکو باید تشویق شود تا نقش برجستهٔ خود در زمینهٔ اخلاق زیستی در جامعهٔ بین المللی را ادامه داده، گفتن و بازنگری فکری در موضوعات اخلاق زیستی را تقویت کرده، اصول جهانی اخلاق زیستی را از طریق بررسی اسناد بین المللی فراهم ساخته، به کار گرفتن چنین اصولی را به کشورهای عضو توصیه کرده و کشورها را به ایجاد کمیته های اخلاق زیستی تشویق کرده و همکاری بین کمیته ها را توسعه دهد. در این زمینه، کنگره به کشورهای عضو یونسکو توصیه می کند تا بیانیهٔ هنجارهای جهانی اخلاق زیستی (بیانیهٔ جهانی اخلاق زیستی و حقوق بشر) را بپذیرند.
- (۵) اخلاق زیستی باید موضوعات زیست محیطی در رابطه با زیست کره را مورد توجه قرار داده و تأکید کند که انسانها نسبت به یکدیگر و دیگر اشکال حیات، مسئولیت هایی دارند.
- (۶) عملکرد قانونمدار در زمینهٔ اخلاق زیستی باید بر پایهٔ آموزش ثابت و بر اساس سیاست اشاعهٔ اطلاعات در تمام سطوح و با بسط یافتن به جوامع تخصصی، تصمیم گیرندگان و عموم مردم صورت گیرد.
- (۷) به محض تصویب بیانیهٔ هنجارهای جهانی اخلاق زیستی توسط سی و سومین نشست کنفرانس عمومی یونسکو، کشورهای عضو باید اقدامات لازم و فوری جهت به کارگیری بیانیه را ۱- از طریق: (الف) آموزش متقابل - (ب) قانونگذاری - (پ) ارتباطات - (ت) کمیته های اخلاق - (ث) همکاری های بین المللی - (ج) عملکرد هماهنگ بین تنه های مرتبط در کشور ۲- از طریق بررسی جزئیات موضوعات ویژه زیر: (الف) مشاوره ژنتیک - (ب) آزمایش ژنتیکی - (پ) GMO ها - (ت) حقوق مالکیت معنوی - (ث) تحقیقات سلولهای بنیادی - (ج) بهداشت عمومی و دسترسی همگانی به دارو مبذول دارند.
- (۸) این بیانیه همچنین باید توسط دانشگاه ها، مراکز تحقیقاتی و دیگر مجموعه های مرتبط با اخلاق زیستی به کار گرفته شود.

- ۹) این کنفرانس از مدیر کل یونسکو دعوت می‌کند تا جهت سازمان دهی کنفرانس بین‌المللی بعدی در زمینه اخلاق زیستی، در یکی از کشورهای عضو یونسکو، که مایل به میزبانی این کنفرانس در طی چهار سال آینده می‌باشد، نخستین قدم را بردارد.
- ۱۰) ما از یونسکو دعوت می‌کنیم تا این بیانیه را در حد امکان پخش و منتشر کند.